

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. VIII. De cogitione quidditativâ & intuitivâ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

idem medium omnino repugnare, non verò eundem esse actum clarum & obscurum respectu eiusdem obiecti ob diuersa tamen media, quia non repugnat, vnum medium clarè apparere, & obscurè alterum, sicut non repugnat, eundem actum intellectus, vnum obiectum cognoscere speculative, aliud verò practice. Et ratio à priori est, quia contrarietas debet esse respectu eiusdem & de eodem; ergo actus, qui simul esset fidei, & scientiæ respectu eiusdem obiecti non esset clarus & obscurus ob idem medium, sed ob diuersa. Idem est de actu, qui esset scientiæ & opinio, & consequenter nullam in se contrarietatem includeret.

- 113 Aduerte, pro modo loquendi, posse illud actum absolute dici fidei & scientiæ, opinionis & scientiæ, quia hæc sunt prædicata positiua, quæ, ut affirmantur de illo actu, sufficit, si illi ex aliquo capite conueniant, non verò esse dicendum absolute clarum & obscurum, certum & incertum, quia *obscurum & incertum* sunt prædicata negatiua, quæ ut absolute prædicentur de actu, necessarium est, ne ex illo capite illi proueniat contrarium ob rationem sæpè dictam, quod scilicet negatio destruat totum. Neque item actus scientiæ & opinionis dicendus est formidolosus: quia licet formidolosus videatur prædicatum positiuum, in re tamen denotat carentiam certitudinis (non enim timeret, nisi ille qui caret certitudine de non euenturo damno;) ergo illud prædicatum arguitur est negatiuum, nec potest de illo affirmari actu, quæ aliquo capite habeat certitudinem, licet illam non habeat ex omni.

- 114 Dices Secundo: Cognitio probabilis & scientifica sunt differentie adæquatæ, potentes constituit actus diuersos; ergo nequeunt in vnum conuenire. Hoc argumentum iam tangit difficultatem communem, de qua Sectione 10. vbi illud dissoluam. Aduerto autem nunc, actum illum, qui ob reuelationem Dei proportionato modo, & simul propter motuum euidentem assentiretur obiecto, futurum absolute supernaturalem: licet enim ratione euidentia non excederet vires naturales, quia tamen ex vno capite excederet, simpliciter esset supra vires potentia. Sic visio Dei, licet ratione vitalitatis ut sic non sit supra vires creati intellectus, quia ratione visionis Dei id habet, absolute est supernaturalis. Ut enim aliquid absolute sit supra meas vires, sufficit si id habeat vel ex vnicò capite, tunc enim simpliciter non erit à me factibile. Quod non est à Suarez vbi supra consideratum.

- 115 Alia, quæ de scientiâ, fide & opinione possent desiderari, dicta sunt Disputatione & Sectione vltimâ Logicæ; solum hic breuiter restat explicare, quid sit scientiam subalternari.

voce: de re enim certum est, posse vnam scientiam alteri prodesse variis modis. Primo, quia agit de ratione superiori, & communi obiecto alterius scientiæ, ut quæ agit de corpore ut sic, deseruit scientiæ agenti de calo, aut animali, quæ sunt species corporis ut sic. Secundo modo potest deseruire, quatenus tractat de principiis quibus altera scientia iuuatur ad suas conclusiones, ut Physica docens, frigus opponi calori, iuuat Medicinam, ut inde inferat, frigida calidis, & calida frigidis curanda. Tertio potest esse vtilis, quatenus explicat essentiam subiecti, de cuius accidentibus agit alia scientia, ut Physica agit de quantitate, Latomia verò de figurâ & dispositione artificiosâ corporis quanti, lapidis, v. g. quæ dispositio est accidentaliter respectu quantitatis. Quarto denique modo, quatenus conclusiones cuius scientiæ illatæ ex propriis principiis, probantur per reductionem ad impossibile in alia scientiâ, quo pacto Logica reducens ad impossibile deseruit aliis scientiis. His modis posse vnam scientiam ab alterâ iuari, est certum. Qui verò sufficiat, ut dicatur scientia subalternans vel subalternata, quæstio est de voce, de quâ fusè Hurtadus Disputatione 1. Metaphysicæ, Sectione 8. vbi ait, primum modum iuandi esse impropiam subalternationem, quia scientia agens de ratione communi est pars agentis de ratione particulari, iuxta dicta à nobis Disputatione 11. Logicæ, à numero 51. Quartum modum dicit etiam improprie constituere subalternationem, secundum verò & tertium magis proprie.

In hac quæstione vix video aliquid certum & fixum, quod teneri possit, eò quod modus loquendi in eâ varius sit: sæpè enim dicuntur omnes scientiæ subalternari Metaphysicæ, non ob aliam rationem, nisi quia Metaphysica agit de ente in communi, quæ est ratio generica & communis obiectis omnium scientiarum, quo videtur iam primus modus admitti ad rationem subalternationis. Deinde, etiam Medicina dicitur subalternari Physicæ, quia principiis propriis & conclusionibus Physicæ vtitur Medicina, ut dixi, pro suis conclusionibus, quo admittitur secundus modus. Denique communissimè docetur, scientiam subalternantem illam esse, cuius conclusiones deseruiunt pro præmissis ad scientiam subalternatam, siue illa agat de ratione communi, siue de particulari, siue alio quocumque modo: & hic est communior loquendi modus, in quâ quæstione de voce sufficiat rem explicuisse, & modos diuersos loquendi attigisse, neque oportet in eis impugnandis aut defendendis immorari: rem intelligite, in modo loquendi communior, quem audieritis, sequimini, ex nullo enim periculum aliquod incurretis.

SECTIO VII.

De scientiâ subalternatâ & subalternante.

SVBALTERNATIO non conuenit vni cognitioni soli, quantumvis scientificæ, sed pluribus coalescentibus in vnam scientiam totalem modo explicato, Disputatione 1. Logicæ, à num. 29. Sed antequam, quid hæc subalternatio sit, explicemus, aduerte, hanc quæstionem esse de solâ

SECTIO VIII.

De cognitione quidditatiuâ & intuitiuâ.

TOTA etiam hæc Sectio ferè est circa modum loquendi: pono enim de re, vnam cognitionem posse terminari ad obiectum præsens, aliam ad absens; aliam ad illud in suâ causâ, aliam in suo effectu; aliam sine discursu, per discursum aliam; aliam clarè, aliam confusè, &c. quæ autem

tem ex his dicenda sit quidditatiua, quæ intuitiua, quæstio est de solâ voce.

Inprimis dicendum, licet in rigore qualibet cognitio dici posset quidditatiua, id est, attingens quidditatem obiecti (quo sensu potest dici, dari in nobis cognitionem quidditatiuam de Deo, id est cognoscens eius quidditatem) nihilominus tamen cognitio quidditatiua, iuxta communem modum loquendi, stat pro cognitione immediata rei in seipsâ per proprias species, vel pro mediata, in medio tamen continente vel formaliter vel virtualiter perfectionem obiecti cogniti, quod medium quia non datur respectu Dei in nobis (creaturæ enim, in quibus Deum cognoscimus, distant infinitè ab illius perfectione) ideo nostra cognitio de Deo in viâ non dicitur quidditatiua.

Cognitio abstractiua aliquando dicitur ea, quæ condistinguitur à quidditatiua; qualis ea est, quæ per species alienas, & in medio imperfectiori habetur, ut quam nos de Deo, de omnibus substantiis habemus. Aliquando etiam abstractiua solum condistinguitur ab intuitiua, & tunc est species quidditatiua, quæ est duplex, alia est *abstractiua*, id est vel rei non existentis, ut quam habet Deus de creaturâ purè possibili, vel quæ, licet sit rei existentis, non tamen est immediata, ut quam haberet Beatus de nobis in solâ omnipotentia, quæ nō habet connexionem cum actuali existentia nostra. Alia est contrariò *mutua* est, quæ fertur immediatè in suum obiectum, quatenus præsens in aliquâ differentia temporis præteriti, præsentis, & futuri: ut, cognitio de creaturis futuris, est ab æterno intuitiua, quia ab æterno cognoscit creaturas existentes in suâ differentia temporis, etiam si ab æterno non existant; cognitiones etiam nostrorum sensuum sunt intuitiue, ut per se patet.

Hic est duplex difficultas. Primò, utrum cognitio memoratiua, quâ recorder de re heri à me visâ, sit intuitiua, an non. Vulgò non dicitur intuitiua, sed ex dictis nuper de scientiâ diuinâ constat, esse intuitiuam, quia est immediata, & de re existente pro aliquâ differentia temporis; ergo est intuitiua. Hoc spectat ad modum loquendi: de re potest inquiri, an ea cognitio sit diuersa specie ab illâ quam habeo de obiecto ipso præsentem.

In quâ quæstione puto inprimis, cognitionem intellectualem esse eiusdem speciei, quia est per species easdem, quas præsentem obiecto habuit; illæ enim species, licet productæ fuerint dependentes à phantasmate, ut conseruentur tamen, non pendent ab illo, sicut aliæ species productæ ex actibus intellectus, à quibus pendent in fieri, non tamen in conseruari, alioquin non posset esse memoria. Deinde arbitror, cognitionem phantasiæ de albedine heri visâ esse eiusdem speciei cum eâ quæ terminatur ad albedinem præsentem, quia species phantasiæ, quibus albedo præsens videtur, licet pendeant in fieri ab actu externæ potentia, non tamen video cur nequeant sine illo conseruari, ut conseruentur plures aliæ species. Imò nihil aliud in phantasiâ potest esse species memoratiua, quam illa quæ producta est ab actu externo, conseruata independentè ab illo per aliquod tempus: & hinc oritur, ut aliquando in somnis per eas species tam clarè repræsentent obiectum, ac si facta videretur per sensus externos.

Dices, à nobis insinuatam Disputatione r. clariùs cognosci obiectum præsens, quam abstractum; ergo per diuersas species & cognitiones. Respondeo, eam maiorem claritatem prouenire ex actibus externis, qui clariiores sunt internis: cumque hi desint in absentia obiecti, etiam si cognitio phantasiæ & intellectus sit tam clara quam præsentem obiecto, absolutè tamen non tam clarè illud cognoscimus, quam quando etiam habemus actus externos: imò etiam si sensus externi cognitio non sit clarior, quia tamen coniungitur cum aliis cognitionibus, facit obiectum clariùs apparere, sicut suo modo non tam clarè videtur obiectum vno oculo, quam vtriusque duorum.

Aduerte, quia me aliquando vocari abstractas cognitiones memoratiuas, iuxta vulgarem modum loquendi, quo memoria non solet dici intuitiua; in re tamen modo nuper explicatè est intelligendum.

Secunda difficultas est, utrum deficiente obiecto, & manente de potentia absoluta cognitione externâ, illa esset intuitio. Respondeo, futuram intuitionem ex parte modi, & ex natura suâ, non tamen adequatè, quia esse intuitionem, in adequatè est denominatio extrinseca ab existentia obiecti. Vide quæ dixi Disput. IV. à num. 39.

SECTIO IX.

De Comprehensione.

CIRCA comprehensionem variae sunt opiniones, ferè tamen omnes solâ voce inter se dissidentes; de re enim certum est, posse esse vnam cognitionem repræsentantem quicquid est formaliter & virtualiter in obiecto, & hanc posse aliquando oriri à principio imperfectioni quam sit obiectum cognitum, qualis ea esset, quam haberet Angelus imperfectior de superiori; item posse esse aliam ab æquali principio, aut magis perfectò, ut quam Angelus de seipso vel de alio imperfectiori haberet. Ecce de re certum, posse esse has diuersas cognitiones; quæ autem ex illis dicenda sit comprehensio, purè est quæstio de nomine, in quâ quæ communiorum modum loquendi concernant breuiter explicabo.

SUBSECTIO PRIMA.

Quedam certa supponuntur.

PRIMò, omnes requirunt ad comprehensionem, obiectum cognosci quidditatiuè & euidenter, cognitio enim fidei & opinionis omnino excluditur à ratione comprehensionis, quæ debet esse perfectissima in modo cognoscendi; fides autem & opinio sunt ex genere suo imperfecti modi cognoscendi, merito ergo ab omnibus reiciuntur à ratione comprehensionis.

Secundò, omnes videntur supponere, si in causa possunt cognosci effectus, ut in medio, ad rationem comprehensionis requiri, cognosci in obiecto effectus, & terminos, quos naturaliter respicit, id est cognosci omnia quæ formaliter & virtualiter sunt in tali obiecto. Dixi, naturaliter respicit: nam quos respicit supernaturaliter, & mediâ eleuatione, non est ita certum debere cognosci.